

ANTON TEUMA ISQOF TA' GHAWDEX

DIRETTIVI DWAR DAK LI JISTA' JSIR FIL-KNEJJES U DWAR IL-LITURĠIJI TAL-FESTI, TAL-MILIED U TAL-ĠIMGHA MQADDSA

AE 29/2025

Lir-Rev.di Arciprieti, Kappillani, Retturi ta' knejjes

1. Il-Knisja hija binja li tigi kkonsagrata biex issir id-dar ta' Alla u biex ikollha l-funzjoni prinċipali ta' awla liturġika u post tat-talb komunitarju u personali. Minhabba f'hekk, il-Knisja hija riservata għall-azzjoni liturġika u għalhekk qatt ma tista' tinbidel f'sala ta' wirjiet jew ta' kuncerti.
 - a. It-tizjin tal-knejjes għandu jservi dejjem biex jgħin lill-ġemgħa tgħix aktar l-esperjenza liturġika marbuta maż-żmien partikolari tal-Knisja. Għalhekk, filwaqt li jkun dekoruż u modest, għandu jiġi evitat kull tip ta' affollament jew distrazzjoni minn dak li hu ċentrali – l-altar, l-ambone, it-tabernaklu...
 - b. Il-presepu fi żmien il-Milied għandu l-iskop li jgħin lill-poplu jidhol fil-profondità tal-umiltà tal-Inkarnazzjoni. Minhabba f'hekk, għandu jiġi esebit presepu wiehed biss fil-knisja. Ma jkunx hemm raġuni liturġika għalfejn jiġu esebiti pasturi jew bambini jew oġġetti oħra marbuta mal-Milied.
 - c. Minhabba purċissjonijiet u drawwiet oħra diġà konsolidati fil-knejjes tagħna, aktarx li diġà hemm żieda ta' oġġetti u statwi relatati mal-Passjoni. Dan it-tizjin spiss iservi ta' distrazzjoni minn dak li hu essenzjali fl-awla liturġika. Għalhekk ta' min jirriduċi għall-minimu l-oġġetti li jiġu esposti. Mhux ta' min jinkuraġġixxi l-ebda tip ta' żieda fl-espozizzjoni ta' oġġetti simili, bħal 'presepu tal-Passjoni' u elementi oħra ta' wirjiet marbuta ma' oġġetti jew persunaġġi tal-Passjoni.
 - d. Il-kuncerti li jsiru fil-knisja jkunu biss ta' mużika liturġika, spiritwali u meditattiva. Il-knisja mhix assolutament il-post li fih isiru kuncerti ta' mużika folkloristika jew operistika.
 - e. Matul ir-Randan, fil-knisja ma jsirux kuncerti imma eżekuzzjoni ta' mużika sagra jew spiritwali akkumpanjata minn meditazzjonijiet, riflessjonijiet, katekezi jew talb. Minn Ħamis ix-Xirka filgħodu sal-Ħadd f'nofsinhar il-Knisja titlobna nitfgħu l-attenzjoni kollha tagħna fuq il-Misteru tal-Passjoni, il-Mewt, id-Difna u l-Qawmien ta' Ġesù, tant li hi selettiva ħafna fl-azzjoni liturġika tagħha. Għalhekk mhux f'postu li jsiru xi tip ta' eżekuzzjonijiet mużikali matul dan iż-żmien indikat.
2. Matul il-liturġiji tal-Festi Patronali, tal-Avvent u n-Novena tal-Milied, tal-ġurnata tal-Milied, tal-Ħdud tar-Randan u tal-ġranet tal-Ġimgħa Mqaddsa, mhux f'postu li jiżdiedu jew jitnaqqsu partijiet mir-rubriki tal-Liturġija kif indikata mill-Knisja fil-Missal Ruman. Dan ifisser li ma jiżdied jew jitnaqqas xejn minn dak indikat fil-Quddiesa hekk imsejha ta' Nofsillejl u ma jiżdied jew jitnaqqas xejn minn dak indikat għal-Liturġija tal-Ġimgħa

Mqaddsa. Ma ssirx *pageantry* waqt l-azzjoni liturgika ta' Hadd il-Palm, Hamis ix-Xirka, il-Gimgha Kbira u l-Velja tal-Għid, bħal inklużjoni ta' annimali jew movimenti ta' statwi jew kwadri tal-Irxox waqt iċ-Ċelebrazzjoni Liturgika.

Hekk inkunu qed ngħinu l-poplu ta' Alla, bl-eżempju u bl-ghazliet tagħna stess, jagħti l-valur proprju tagħhom lill-ispazji u lill-mument li liturgiki u qaddisa.

Nota importanti mill-Kummissjoni Arti Sagra dwar Trasport ta' Rakkmu

Jirrizulta minn sorsi mhux uffiċjali (bulletini, pubblikazzjonijiet tal-festi u għajdut bil-kelma) li xi parroċi qegħdin jittrasportaw ir-rakkmu ta' opri sagra jew paramenti għal fuq tessut ġdid. Dan mingħajr ma qed jiġu infurmati l-Awtoritajiet kompetenti, mingħajr il-permess legali tal-KPKK, u probabbilment bla ma jsiru r-rapporti u d-dokumentazzjoni li titlob l-etika tar-restawr.

Niġbdu l-attenzjoni li kull intervent fuq xogħlijiet ta' natura tessili – paramenti sagra jew korali, triehi, antipendji, kanopej tat-tabernakli u oħrajn simili – jitlob li tiġi segwita l-prassi korretta ta' restawr bħal kull medium ieħor (bħal pittura u statwi). Jista' jkun li mhux kulhadd huwa konxju li hemm dan l-obbligu fuq opri tessili wkoll.

Bħalma jsir f'kull intervent ieħor, ir-restawratur għandu jkun kwalifikat, u tingħata dokumentazzjoni shiha tal-istat tal-opra u tal-intervent propost. Dan jinkludi wkoll l-ispiza finanzjarja li tiġi approvata mill-Projects Planning Board. Sabiex l-intervent ikun jista' jsir, legalment huwa meħtieġ il-permess tal-KPKK.

Jidher li meta jkun hemm benefattur, xi drabi hemm min jassumi li jista' jaqbez din il-prassi.

It-trasport tar-rakkmu huwa prattika li illum fir-restawr hija meqjusa bħala *last resort*, fi kliem ieħor meta ma hemm ebda mod ieħor kif issalva opra jew dak li baqa' minnha. Ħafna drabi mhix rakkmandata, peress li hija estremament invażiva – qed jintilef ħafna mill-medium originali u l-kuntest storiku tiegħu – kif ukoll hija prattika irriversibbli. Għalkemm mhix eskluża għalkollox, din il-prattika titlob ħafna kawtela u trid tiġi mħaddma biss f'każi estremi.

Il-każ estrem huwa mifhum meta hemm sitwazzjoni fejn it-tessut huwa deterjorat b'tali mod li ma jistax jaqdi aktar il-funzjoni tiegħu bħala support għar-rakkmu, u meta ebda metodu ieħor ta' konservazzjoni ma jkun jidher vjabbli. Għalhekk, qabel ma tittiehed din id-deċiżjoni estrema, għandhom jiġu studjati metodi oħra ta' konservazzjoni li huma anqas invażivi u huma reversibbli.

Għandna responsabbiltà etika u legali li inerventi bħal dawn jiġu fdati lil persuni kompetenti li jagħtuna wkoll l-istudju u l-valutazzjoni tagħhom skont l-etika tar-restawr. Ir-restawratur huwa marbut li jagħti dokumentazzjoni shiha, bil-miktub u fotografika, ta' qabel, waqt u wara l-intervent. Is-sempliċi fatt li dawn ikunu restawraturi barranin mhux garanzija tal-kompetenza, u dan irid jiġi ppruvat bħal fil-każ ta' restawraturi lokali. Aktarx li qiegħed jiġri li l-kommittent qiegħed jiddeċiedi *a priori* li jagħmel it-trasport bla ma jitlob lir-restawratur għazliet oħra possibbli.

Ikun tajjeb hafna li l-prattiċi korretti ta' restawr flimkien mal-iter mitlub mid-Djoċesi jigu applikati għal kull opra, mhux biss fejn jidhlu statwi u pitturi. Dawn jistgħu jinkludu għamara, vażi sagri u relikwarji, kotba storiċi u dokumenti, orgnizazzjoni ta' valur storiku u artigjanali, qniepen, u xogħlijiet tal-irham. Mhux ta' min jinsa lanqas li l-valur ta' oġġetti mhux determinat biss mill-kwalità artistika, iżda wkoll minn fatturi oħra li jistgħu jkunu storiċi, sentimentali jew spiritwali.

*Mogħtija mill-Kurja tal-Isqof, il-Belt Victoria,
illum l-Erbgħa 23 ta' Lulju 2025,
Festa ta' Santa Brigida tal-Iżvezja, Reliġjuża u Patruna tal-Ewropa*

+ Anton Teuma

✠ Anton Teuma
Isqof ta' Għawdex

